

Naujienu Antroji Dalis

NR. 817

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

P. SIRGEDAS

Australijos lietuvių delegaciją pasitikus...

Didžiulio lietuvių gaisro paraštėje

„...Lauksime jų sugrįžtant su viltimi, kad jie iš Kongreso, to didžiulio lietuvių gaisro, parsiveš po liepsnelę tos šventos olimpinės ugnies, kuri neges jų širdyse ir kuri gal sušildys ir čia pasilikusius“ — Australija

Nors, atrodo, Australijos lietuvių jau keliolika metų esu nurašytas į jų nuostolius kaip „nuklydusi avelė“, tačiau vis dažnai nugrįžtu į „anapus“ ir visuomet džiūgauju betkokią žinėlę iš ten sulaukęs, o ypač būna man didi šventė, kai iš ten užklysta į Čikagą po pasaulį keliaujantis lietuvis... Todėl labai džiaugiasi, kai ankstyvą birželio mėn. 20 d. rytą greitkeliu skubėjau į O'Hara aerodromą pasitikti Australijos lietuvių jaunimo delegacijos spiečių į Pasaulinį Jaunimo kongresą, tą didžiulį lietuvių gaisrą...

Taip! Skubėjau, lyg anuomet betkurį šventadienį Sydnejaus tramvajais į Camperdown'o šventorių sutikti artimus bičiulius, pergyventi vėl susitikimo džiaugsmo valandėlę, nors trumpai ir gal laikinai, vėl atnaujinti tostančio laiko ir milžiniškų nuotolių pagrauztus tremties bičiulystės ryšius, kad ir ne su tais pačiais anų laikų bičiuliais, bet vistiek su tikromis jų lietuviškumo išlikties rinktinėmis atžalomis — Australijos lietuvių jaunais ambasadoriais... Jaunimo metų kulminaciniame pasireiškimė — Kongreso misijoje... Jaunimo ir senimo: veikėjų ir stebėtojų sutartinių siekių sankaboje...

American Airlines 196 skridimo „žydrasis paukštis“ laimėngai ir punktualiai paskleidė spiečių laukų ir netikėtų svečių. Džiugus, nors ir netriukšmingas, susitikimas giminių, bičiulių, pažįstamų ir kitokių, bet pagrindinis lietuvis su lietuviu... ir norinčiais tokiais išlikti visoje laisvojo pasaulio pasvietėse... Ir tikriausiai pirmas ir toks skaitlingas iš „anapus“ žemės rutulio — lietuviškų išlikties užuovėjos gūžtų...

Trumpas laikas ir vadovų direktyvos neleidžia aerodrome užmegzti pžeidaujama nuosaikešnius pokalbius, dalinamės tik akimirka žodžiais. Reikia skubėti į Jaunimo Centrą kelionės dulkių nuplauti, pusryčiams, atsikvėpimo valandėlei ir tolimesnei svečių — „nevalninkų“ dienvakarėi.

Tolimiausio žemyno lietuvių ambasadoriai, nugalėję „paukščių takais“ milžiniškus atstumus, net pralenkė ir laiką, įrašė į savo jaunystę du šeštadienis iš eilės. Po paskutinės viešnagės Los Angeles lietuvių priėmime, dažnas tik po kelias valandėles akis sumerkę, lyg ir jaučia fizinį nuovargį, bet tuo

pačiu dvasiniai džiūgauja ir triumfuoja, kad jų tėvai, Australijos lietuvių bendruomenė sutartinai ir nuosirdžiai išstisus metus ruošė pirmajam Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongresui, dėdami centą prie cento, atrinkdami tinkamiausius jaunimo kandidatus, kad jie čia „atradę“ lietuvišką Ameriką, atliktų jiems pavestą misiją. Juk ir Visatos Kūrėjas, sakoma, ką myli, tam ir leidžia daugiau savo sukurto pasaulio grožybių pamatyti! Ir pasitikėjimas jaunystės polėkiais retai ką apvyliat!

Australijos lietuvių delegaciją į Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongresą sudarė: Cibas Romualdas (vadovas), Didžys Martynas, Didžytė Ieva, Kazlauskas Algis, Dr. Kišonas Gerutis, Kolakauskaitė Judita, Labutytė Daiva, Mališauskaitė Nijolė, Maželytė Daina, Pullinen Juhani, Pullinen Pajauta, Račkauskas Romualdas, Reisgys Rimantas, Reisgytė Jūratė, Sagatys Dalius, Sagatys Ewaldas, Skuodaitė Danutė, Stankūnavičius Balys, Stepanas Antanas, Straukas Vytautas, Šimkus Algis, Šiukšterytė Emilija, Vaičiūrgytė Nijolė, Zdanavičius Kazys, Zinkutė Ramunė, Žiedaitė Rūta.

Šią delegaciją papildys ir kiti Australijos jaunuoliai šiuo metu esantieji Amerikoje. Taipogi yra ir atkeliavusių su Australijos Delegacija, kurie žada dalyvauti PLJK Čikagos programoje. Su kalbamu jaunimu atvyko ir senimo 11 asmenų, kurių didžiama tuojau iš aerodromo, giminių automobiliais ar savo pastangomis, nuklydo toliau į savo paskirties taškus.

Jaunimo Centre. Po kelionės dulkių nuplovimų, pirmųjų čekagiškų pusryčių, oficialių sveikinimų, padėkų bei tolimesnių direktyvų, po istorinių žvilgsnių į besigaivinančius svečius, o ypač į pasaulinę garsenybę Jūratę Reisgytę, pro foto aparatų prizmes ir Jūsų bendradarbis prisigretino kelioms minutėms prie Delegacijos vadovo Rimo Cibo. Asmeniškias žingeidumas gundė į paliktos Australijos dienų prisiminimus, pasiilgtų bičiulių veidų bei širdžių linkme, į bendruomeninio gyvenimo paraiškias ir pan. Tačiau spaudos etika vertė daugiau koncentruotis į atvykusio jaunimo išgyvenimų dabartinį pasaulį, liečiantį

Australijos lietuvių jaunimo delegacijos pirmieji pusryčiai Chicagoje.

jų istorinę misiją bei žingsnius į tai, būtent:

— Kaip sekėsi toje Australijoje įžiebtį mintį to didžiulio lietuvių gaisro — PLJ Kongreso priimtina Jums?.. Kaip vyko kelionės lėšų, tinkamų kandidatų parinkimas? Kokia sekmė Jaunimo Peticijos lietuvių bendruomenėje ir Australijos Vyriausybės sluoksniuose? Kaip laikosi „Mūsų Pastogės“ „patriarchas“ Vincas Kazokas, kurio svečias mintis jaunimo reikalais ir mes čia, Amerikoje, savinomės, diskutavome?.. ir t. t. ir t. t. Žodžiu, klausimai ir atsakymai tarpusavy lenkyniavo ir, atrodo, tai maloniai ir įdomiai šneka tarp „jaunimo ir senimo“ nebus galo ir saiko, kai iš Jaunimo Centro salinės paskutiniai artinomės prie pasikrovusio „žygiui“ autobuso į „Sodus“ Juozo Bačiūno, to nepakeičiamo mecenato lietuvių tautos atplaišos Australijoje, o paskui į Dainavos stovyklos pasaulio lietuvių jaunimo masių įsijungimą...

Bendrakalbį R. Cibą dar prisiminiau iš Australijos laikų, kai jis tuomet su mano „atžalynu“ mokyklą lankė bei skautų veikloje bendradarbiavo. Taip pat vėliau jis ir spausdintu žodžiu reikšėsi. O šiandien jau sutikau ir pažinau kaip iškilų, kultūringą ir šimtanuosimtinį lietuvių jaunuolį — vadovą, jau tinkamai pasiruošusį pakeisti ir pailsusį betkurį senimo „stulpą“ šūkiu: „Mūsų jėgos, mūsų žinios Laisvai Lietuvai Tėvynei!“...

Savo mintims paryškinti bei dokumentuoti, Rimas Cibas padovanojo šių eilučių rašėvai ir „Mūsų Pastogės“ suvenirinį numerį, kuris Čikagoje atsirado rekordiniu laiku, greičiau negu pasiekė vietinius Sydnejaus skaitytojus (paženklintas birželio 20 d. data ir čia tą dieną skaitytas!). Tai tikrai istorinis ir išsamus Jaunimo Kongreso reikalais dokumentas, malonus ir paskatus Australijos Lietuvių Jaunimo Delegacijos palydovas. Knietai pagunda nors dalinai nusirašyti tą „Mūsų Pastogę“, bet pasitenkinkime nors ir kai kuriais jos „deimaniškais“...

Iš „Laimingo Kelio“ (V. K. vedamasis):

...„Lygiai kaip ir buvo prieš daugiau kaip metus pramatyta, šio Jaunimo Kongreso pirmoji pusė jau įvykdėta susodinant mūsų atstovus į lėktuvą: gal būt pačią didžiausią Kongreso dalį mūsų jaunimas įvykdė jam besiruošdamas. O šitas pasiruošimas tikrai buvo ne tik jaunimui, bet ir visai lietuviškai visuomenei prasmingas. Jaunimas subruzdavo, suaktyvėjo, netgi labiau susidomėjo lietuviškais reikalais, nei buvo anksčiau. Stojant į visuomeninį ir kultūrinį aktyvumą ne vienam gal net akys atsivėrė, kad lietuviu būti nėra kokia nemaloni, prievartinė ir neapsimokanti pareiga bet privilegija“...

...„Pasiūnciant į Kongresą jaunuolių keleriopai daugiau, negu pradžioje manyta, pabrėžia mūsų bendruomeninio gyvenimo du labai svarbius momentus: kad gyvename ir aukojamės savo jaunimo, o drauge ir tautos ateities gerovei ir kad ten, kur yra svarbus ir konkretus tautinis reikalas, esame vieningi ir nepalaužiami. Ir šiuo atveju išnyko mus skiriančios pažiūrų, ideologijų tvoros, kurias ypač vyresniesiems primeta jaunimas ir kad mes visi rėmėme išvykstančius neklausdami, kokių pakraipų ir nusistatymų yra parinkti jaunuoliai ar jaunuolės. Mūsų rūpestis tačiau kaip buvo taip ir paliko — kad jie paliktų lietuviams jei ne daugiau, tai bent tiek, kiek mes tokiais esame“... — Vadinasi, ar neįsidedėtinos kalbamos mintys ir čionykščių lietuvių masės?

Kaip vienur praneša „Mūsų Pastogė“, Australijos ministras Mr. H. Holt per federalinio parlamento narį Mr. F. E. Stewart prisiuntė laišką Australijos delegacijos vadovui p. R. Cibui, kuriame išreiškia savo linkėjimus sėkmingos kelionės Australijos delegacijai ir vaisingo kongreso Čikagoje.

Jaunimo Peticijai Jungtinėms Tautoms, prašant grąžinti Lietuvai laisvę, Australijoje su-

(Nukelta į 2 psl.)

IŠ ATSIMINIMŲ

Šiluvos stebuklingo paveikslų apiplėšimas

(Skaityta Zanavykų Klube Muenchene 11. VI. 1966)

1910 metais vasarą buvau pasiūstas Kauno Apygardos Teismo į Raseinius pavaduoti ten Teismo tardytojus, kurių vienas buvo susirgęs, o antras iškeltas į kitą vietą. Raseiniai tais laikais buvo sunkiai pasiekiami, geležinkelio nebuvo, o automobilių dar neturėjom. Keliauti tekdavo garlaiviu Nemunu iki Skirsnemunės, o iš ten pašto akliais per Šimkaičius ir Kalnėjus.

Vasaros metu ta kelionė buvo maloni ir įdomi, ypač vykstant pirmą kartą. Bet patys Raseiniai buvo nubodūs, neturėjo nė vandens nei miško. Iki Dubysos buvo 8 kilometrai; gatvės daugumoje negrįstos ir nelaistomos. Atrodė tikra dulkių perykla. Paštas čia nors kasdien atėdavo, bet pasivėlindamas. Laikraščiai, kuriuos mažai kas čia skaitydavo, buvo gaunami tik į antrą ar trečią dieną po išėjimo.

Raseiniai kaip ir kiti Lietuvos miesteliai buvo apgyventi izraelitų, kurie vertėsi prekyba ir iš dalies amatais. Per jų rankas ėjo visų prekių įgabenimas ir pardavimas. Jie supirkinėjo visus žemės ūkio produktus. Pieno ūkio ir bekono auginimo rusų laikais dar nebuvo. Miestelyje nebuvo jokios lietuviškos krautuvės.

Raseiniai tada nepasižymėjo inteligentais. Buvo pora gydytojų, vienas izraelitas, kitas rusas, apskrities valdiškas gydytojas. Pastarasis buvo gyventojų labai gerbiamas. Nors jis apskrities gydytojo pareigas eiti gavo, kaip rusas, bet, tose pareigose būdamas, nenustojė senos Rusijos gydytojo gerų savybių, idealizmo — tarnauti liaudžiai. Į politinę veiklą jis nesikišo.

Apskritį valdė rusas — ispravnikas. Tai buvo gubernatoriaus atstovas, pavardės neatsimenu. Jis niekuo nebuvo pasižymėjęs, gyveno izoliuotai, palaikydamas kiek artimesnius ryšius su kai kuriais dvarininkais, linkusiais prie šnapselio ir su vietiniu popu.

Nors Raseiniuose, be kelių valdininkų, rusų gyventojų nebuvo, bet visgi miestelyje riogsdėjo rusų cerkvė, prie jos gyveno valdžios apmokamas popas su psalmėsiku. Jų uždavinyb buvo ne tiek Dievą garbinai, kiek sekti valdininkų ištikimybę.

Raseiniuose nuobodžiauti nebuvo man laiko.

Perėmiau abiejų teismo tardytojų bylas, turėjau jas nuodugnai išstudijuoti ir tęsti toliau. Bylos buvo beveik vienodo turinio, iš kaimiečių gyvenimo. Didžiausią jų dalį sudarė arkliavagystės. Raseinių apskritis mėgo auginti gerus, brangius arklius. Tai sudarė didelę pagundą arkliavagiams.

Arklių vogimas buvo specialybė rusų kolonistų. Šie žmo-

K. OLEKA

nės, prieš juos įkurdinant Lietuvoje, buvo surinkti iš įvairaus neramaus gaivalo. Lietuvoje ūkininkavo labai prastai, atsilikusiai, buvo nepatenkinti menku uždarbiu, gaunamu iš ūkio. Tai buvo neramus elementas, sudaręs privilegiuotus padaužas, kurie šventadieniais ir per turgus užpildydavo karčiamas ir keldavo triukšmą. Administracija į jų elgesį žiūrėjo priimerkus akis.

Papildomų prie žemės ūkio uždarbio pajamų jie stengdavosi sudaryti iš valdiškų miškų ir arklių vogimo. Iš vogtų miškų jie aprūpindavo miestus ir miestelius kūru. Bet didesnes pajamas turėjo iš arkliavagystės. Valstybės dūmos laikais buvo rimtai susirūpinta arkliavagystės išsiplėtimu ir buvo išleistas įstatymas, uždedant už arklių vogimą žymiai skaudesnes bausmes. Bet tas mažai gelbėjo. Raseinių apskritį į arkliavagystę buvo įspainioję daugumoje kolonistai. Buvo jaučiamas šioje jų veikloje organizuotumas, mokėjimas paslėpti pavogtą arklį, nuvarant jį į tam tikras, išmėtytas kolonistų ūkiuose stotis.

Buvo jaučiamas ryšys su Kaunijos arkliavagiais, ypač su Ibėnais, kuriuose, anot žmonių pasakojimo, buvo įsikūrusi net arklių vogimo akademija. Gyventojai arkliavagystės labai nekenė. Rusijoje pagautus arkliavagių dažniausiai linčiuodavo, bet Lietuvoje jiems sekėsi geriau, nes rusai urednikai juos užstodavo.

Šiaip bylos buvo neįdomios. Bet vieną, kaip sakoma, gražią dieną gaunu iš policijos šiluvos uredniko surašytą protokolą. "Ob ograblėniji čudotvornoj ikoni Božei Materi" (apie stebuklingąjį Dievo Motinos paveikslų apiplėšimą). Jame buvo įrašyta, kad šiluvoje iš stebuklingo paveikslų išlupti stambūs briliantai. Peržiūrėjęs veiksmus Rusų įstatymus, radau atitinkamą straipsnį, pagal kurį kaltinamajam gresė skaudi bausmė. Apie šios rūšies nusikalstamuosius darbus reikalinga buvo painformuoti ne tik vietinį apygardos teismo prokurorą, bet ir aukštesniosios instancijos Vilniaus Apeliacinių Rūmų Prokurorą, ką aš tą patį dieną ir padariau.

Uredniko protokolas buvo labai trumpas, nebuvo vietos apžiūrėjimo ir turėjo tik poros liudininkų neaiškius parodymus. Pagal veiksmus tuomet rusų įstatymus policijos protokolai neturėjo didelės vertės, jų net neleidžiama buvo į kaltinamąjį aktą dėti. Tad aš turėjau pakartotinai patikrinti ir išsukti liudininkus, tarp jų ir vietos kleboną. Dėl bylos svarbumo liudininkams stoti daviau trumpą laiką.

Dar, prieš išėjimo liudininkam stoti terminą, atpūškėjo iš Kauno Prokuratūros atstovas,

kad susipažintų su bylos turiniu. Prokuroras reikė susirūpinimo, kad ši "labai svarbi" byla gal patekti į Petrapilio spaudą. Buvo net pareiškęs nuomonės, kad dėl bylos svarbumo gal vertėtų ją perduoti reziduojančiam Kaune specialiam tarytojui, kuris veda ypatingai svarbias bylas. Aš pasiūliau prokurorui neskubėti, o palaukti liudininkų apklausinėjimo rezultatų mano kameroje. Prokuroras nusiramino, prašydamas vesti bylą skubos tvarka, siunčiant jam liudininkų apklausinėjimo protokolus, ir grįžo į Kauną.

Šaukiami liudininkai atvyko nustatytu terminu. Pradėjau apklausinėti pirmą cilėn šiluvos kleboną, kurio pavardės dabar nepajėgiu atsiminti. Klebonas pakartojo uredniko duotas žinias, apiplėšimo kaltininkų negalėjo nurodyti, nes jie nepalikė jokių pėdsakų; prieš niekų įtarimo irgi neturėjo. Kai aš paklausiau, kokie buvo pavogti iš paveikslų briliantai ir kokios jie galėjo būti vertės, klebonas atsakė: "paveikslas neturėjo jokių briliantų, jis buvo papuoštas stikliniais, imituotais briliantais, už kuriuos perkant buvo sumokėta po 20 kapeikų už egzempliorių. Bet jie žibėjo, kaip tikri briliantai. Vagysto nežinojo, kitaip vargu jie gal būtų pasiryžę juos vogti". Nieko naujo nedavė parodymai ir kitų liudininkų. Apžiūrėjimo vietoje neteko daryti. Tais laikais paliktų pirštų nuospaudų nemokėta tirti, nebuvo specialistų. Šis tyrimo būdas prigijo žymiai vėliau.

Taigi, ši byla dėl briliantų apiplėšimo teko laikyti baigta. Nėsant galimybės kaltininkų susekti, pasiunčiau prokuratūrai bylą nutraukti.

KANTRYBĖ

Ponia elgetai: "Čia tau kojinių pora, dar visai geros, tik reikia kiek paadyti.

Elgeta poniai: Gerai, gerai, poniete, aš turiu kantrybės, galiau palaukti.

Jack Sharkey skaito SPORTO ISTORIJĄ

Lietuvių Sporto Istorijoje patirsite, ką Amerikos lietuviai sportininkai nuveikė per paskutinius 65 metus, kokie sporto klubai ir rateliai veikė šiame krašte.

Sužinosite, kaip Amerikos lietuviai, belankydami kolegijas ir universitetus, pasižymėjo besportuodami su kitataučiais. Knygoje patirsite, kurie Amerikos lietuviai atletai dalyvavo Lietuvos Olimpiadoje 1938 metais ir kaip jie vadinosi. Ten rasite jų paveikslus, pasiskaitysite apie stebuklingus darbus, atliktus senosios mūsų drūtuolių kartos.

Patirsite, kurie Amerikos lietuviai krepšininkai aplankė Pietų Ameriką ir Australiją.

Sporto Istorija kainuoja \$4.00. Čia paminėta knyga galite gauti šiose vietose:

Bridgeporte Girdwainio krautuvėje, 3223 So. Halsted Street, Marquette Parke Karvelio Prekyboje, 2715 West 71st St. Knygą gausite, jei parašysite ir pasišviesite čekį Mr. John Jacobs, 2735 W. 43rd St., Chicago, Ill.

ATOSTOGŲ LAISKAI

"Be to, mamute, atsiųsk man pinigų pašto ženklams, nes čia jie daug brangesni..."

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

- SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILLJONUS dolerių savo apdrausimams nariams.
- SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.
- SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.
- SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigus aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.
- SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą; už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.
- SLA — AKCIDENTALE APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokeskis \$2.00 i metus.
- SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

JURGIS JANUSAITIS

Nenusiminkite tėveliai ir svečiai

Mes už Lietuvą brangią kovot pasirengę...

Dalia aiškina Jūratei, kaip reikia iš visos širdies dairuoti... kad daina gerai skambėtų, o Loreta abejoja teigimu ir labai pasitiki savimi.
Foto Tėvo Kezio SJ

Liepos 3 dieną International Amphitheatre aidės aidai lietuviškos dainos ir dainos posmuose įskaitysime mūsų toli pasilikusios mielos tėvynės dalį. Tikėkime, kad daina ne vienam iš mūsų replėmis suspaus širdį, ne vieną sugražins į gimtuosius namus, ne vienas keliausime dainos aidų lydimi vaikystės ir jaunystės lakais, Nemuno, Neris, Šešupės krantais. Ne vienas graudulio apimtas mintimis nuskęs savojo kaimo sodyboje, rūtų darželyje ar gyvens tyliais subatvakariais.

Šioje Dainų šventėje dainuos mūsų vyresnioji karta, dainuos tvirti dainininkai, o nuo jų neatsilikis ir mūsų tautos viltis, pasididžiavimas — jaunieji dainininkai. Jų ir amžius įvairus, vieni bus vos per šešerius persiritę, kiti aštuntuosius bebaigių ir jau į jaunimo gretas besirikiuoja. Jaunimas jaunimo Metuose užtrauks galingą, skambančią lietuvišką dainą!

Daina ugdo, duoda gyvenimo prasmę ir neretai daina jaunojon širdelėn įdiegia ir meilę Lietuvai, meilę savo tėvelių gimtajam kraštui.

Tad šios šventės jaunimo chorą sveikiname ir juo didžiuojamės! O kol jų švelnių balselių aidus išgirsime Amphitheatre, valandėlę sugrįškime į jų darbo pasaulį ir pajusime, su kokia meile ir pasišventimu jie nori mus pradžiuginti.

Vieną karštą vasaros dieną skubu į Marquette Parko Mokyklos salę. Jau iš tolo girdžiu atskardenantį aidą: "Dainuojam, žygiuojam, nežinom kas kliūtis... Valandėlei aidas nutrūksta ir po dar stipresnė banga pasigirsta: "Už Lietuvą brangią, kovot pasirengę, dėl laisvės saulutė nušvis" — Daina viliojo artyn. Jos klausėsi parimęs žilagalvis senclis, o atokiau keletas moterų.

Repeticija pačiame įkarštyje. Vaikučių veidukai įraudę, juos vilgo prakaito lašeliai. Šilumą

nuo veido braukia ir Dainų šventės Vaikų choro dirigentas muz. Faustas Strolia.

— Sunkiai dirbate, maestro! Kaip laikosi jaunieji dainininkai. Ar atlaikysite? — paberiu eilę klausimėlių progą nutaikęs muz. Strolia.

— Geri dainininkai. Visas dainas išmoko. O jie taip nori, kad jų dainos būtų vienos gražiausių. Ir stengiasi vaikučiai, čia dabar turime jų keletą šimtų ir tai bandomoji didesnioji repeticija su Chicagos vaikų choris. Prie jų generalinėje repeticijoje prisijungs Clevelando, Detroito ir kitų kolonijų vaikų chorai ir sudarysime šaunią lūkstantinę. O dabar turime dirbti, kad mūsų chorų gėrėtusi tėveliai ir svečiai.

— Na, vaikučiai, pradėsime! Tarkite žodžius aiškiai ir dainuokite drąsiai! — ragino vaikučių labai mėgiamas dirigentas muz. F. Strolia.

Ir vėl aidėjo aidai primindami, kad "Grįšim, grįšim, ten

Rimantas Vanagas: kažin ar atsimenu visų dainų žodžius. Kad tik kuris posmas neiškeliuotų iš atminties...
Foto Tėvo Kezio SJ

kur teka, Nemunėlis ir Neris..."

Po valandėlės darbo, stebėjau jaunųjų dainininkų nuotaikas. O kokios jos įvairios ir mielos. Rimantas Vanagas susimąstė ir galvojo, ar atsimena visus dainų žodžius atmintinai. Gražuolė Vida pravirko, užmiršusi paskutinės dainelės vieną posmelį,

bet šauni dainininkė. Jūratė klausėsi Dalios nurodymų, kaip reikia drąsiai dainuoti. O simpatingoji Loreta pasitikėjo savimi ir sakė, kad ji viską žinanti.

— Mieli vaikučiai, šaunieji dainininkai, ką norėtumėte pasakyti apie Dainų šventę — klausiu šaunų būrį "vyrų ir merginų".

— Ponas, mes norėtume, kad mūsų dainų ateitum pasiklausyti per Dainų šventę. Tu parašyk, kad į ją ateitų ir mūsų visi tėveliai, o taip pat ir visi svečiai iš Kanados ir Amerikos. Mes norime, kad būtų daug žmonių. Mes visus metus ruošiamės šiai šventei — vieni už kitus greičiau norėjo pasakyti savo nuomonę.

Jūsų prašymą, mieli vaikučiai, pažadu išpildyti. Jį ir tęsėju. Anų nuo karščio išvargusių vaikučių mintimi ir kviečiu Tave, Mielas lietuvi, į šią Dainų gražiąją šventę, kurioje mūsų tautos viltis — jaunieji dainininkai galingai užtrauks: "Už Lietuvą brangią, kovot pasirengę..."

ELDA RUNDZAITIENĖ
"Sviesos taku" (Aliejus)
iš Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso dailės parodos

ANIS RŪKAS

PAMINĖKIM IR SAVĄJĖ TURTĄ

Mūsų išeivijos jaunimui reikėtų papasakoti apie Vytolio Raudą

Šių metų gegužės 28 d. Naujienų priede Pr. Alšėnas savo rašinyje "Rezistencija lietuvių išeivijos literatūroje" suminėjęs vardus keletą kiek senesnių, tautinėmis temomis apie tautos skausmus ir kančias rašiusių autorių, siekia gilesnės praeities, suminėdamas graikų epus — Iliadą ir Odiseją, germanų Nibelungų dainą, prancūzų Rolando giesmę, suomių Kalevalą. Labai būtų derėję jo rašinyje priminti, kad ir mes lietuviai turime savąjį "epą", tolygios rūšies Kraševskio kūrinį iš lietuvių tautos senovės, Vytolio Raudą.

Be to, būtų tikė suminėti ir visą eilę kitų tautų tos rūšies kūrinių, k. a. estų Kalevpoegą, saksų Boevulfą, ispanų Gronirą, islandiečių Edą, danų Geldą, norvegų Starkadą, burgundiečių Sigfridą, danų Sagą, jau nebekalbant apie Azijos tautų seniausius mitus, padavimus apie dievus, pusdievius, didvyrius ir milžinus.

Vis tie minėtieji ir neminėtieji mitai ir padavimai yra prasmę ir sugalvoti kūriniai, vėliau virstę tautų šventraščiais. Tuo atžvilgiu kad ir kiek menkesnis Kraševskio kūrinys Vytolio Rauda, yra tačiau rūšiuotinas su graikų Homero ir romėnų Virgilijaus kūriniais.

Lietuviai katalikai, panašiai kaip maskoliai bolševikai, vengia Lietuvos senovę liesti, vieni dėlto, kad senovėje Lietuva buvo "pagoniška", kiti — kad ji buvo garsi ir galinga. Tokių lietuvių, kurie gerbia ir myli savo tautos senovę ir lietuviybę stato pirmoje eilėje, kaip buvo Basanius, Šliupas, Grinius — šiandien lyg ir nebegirdime. Beabejo, jų yra, tik jie bebalšiai ir tyli, bet toks savo tautos romantinės praeities nutylėjimas nepaprastai kenkia mūsų tautos praeičiai, kurs svetur beaugdamas ir svetimose mokyklose besimokindamas palengva tarptautėja. Nors daugelis dar ir lietuviškai moka ir kalba, bet tos didingos praeities pažinti negaudamas, nebeturi to, ką vadiname lietuviška dvasia. Dažnai kad ir iš gero lietuvininko ar lietuviatės išgirsi višai prisipajstant, girdi "mums su lietuvišiais nepakeliui. Visa kas lietuviška yra tik trumpa ir laikina"...

Nenuostabu, kad šitaip kliefi

net pačių lietuvių lituanistų auklėjami auklėtiniai. Kaip žydas, graikas, romėnas ar vikinų ainis, lygiai lietuviai galėtų džiūnotis savo tautos praeitimi, tik mūsų nelaimė, kai visos čia minėtos antikinės tautos išlaikė savo senovę dar prieškrikščioniškais amžiais, savo "šventraščiuose" surašytą, mūsų lietuvių uolūs krikščionys ne tiek skubėjo lietuvius krikščionius, kiek jų senovės paminklus bei atsiminimus išnaikinti. Visokias misionierių dėka — ugnimi, kardu bei "pragaro" baubais pasiekė, kad mes ne tik savo religijos bei mitologijos netekome, bet net savo senovės būdą ir rėdą buvome pamiršę.

Ar daug pastangų esame dėję atkasti, surasti, restauruoti ir į knygas surašyti tai, kas mūsų protėviams buvo šventa ir garbinga ir dėlto ir mums turėtų būti šventa ir garbinga. Dar šiandien čia laisvajame pasaulyje būdami ir savo vaikų lietuviškumu besirūpindami iš savųjų istorikų, jau nebekalbant teologų, lūpų girdime ir jų raštuose skaitome mūsų garbingąją praeitį vadinant "pagoniška", mūsų didvyrius "pagonimis". Nors pagonis nėra žeminantis žodis, tačiau krikščionių yra tiek per amžius teršiamas, kad instinktyviai negalime jo pakelti, o ką besakyti apie mūsų praeitį, kuriems tautos praeities garbė ir didybė yra reikalinga tautinei sąmonei ugdyti, kaip rytmečio rasa daigams, o čia jiems pasakojama apie senovišką "pagonišką Lietuvą"...

Šitaip įpratinti į savo senovę žiūrėti kaip į "pagonišką", nestebėtina, kad krikščioniškai auklėtos sesutės - vienuolės, kurios čia Amerikoje daugiausiai mūsų lietuviukus lietuviybės moko, ir į savą gimtąją lietuvių kalbą žiūri kaip į "pagonišką" (Poganska mowa, kaip ją išsakyklų šmeiždavo lenkiški kunigaigiai, lietuvių "krikščionys"). Dėlto visur vis daugiau matome, kaip mūsų pačių lėšomis statytos mokyklos ir bažnyčios pasidarė nutautinimo ir nulietuvinimo židiniai. Vis labiau priprasdami susigyventi su lietuviybės išsižadėjimu, vis labiau apsirantame ir su tokiais reiškiniais, kaip kad Vatikano politika, nurašant lenkams mūsų lietuvių šventoves, arba rusų

O gražioji Vida pravirko, kai iš atminties išsprūdo paskutinės dainos posmas... Bet ji šauni dainininkė.
Foto Tėvo Kezio SJ

DAR ŠIS TAS APIE GERĄ KVĖPAVIMĄ

"Naujienų" Antrojoje Dalyje Nr. 811 buvo įdėtas J. Frazier straipsnis (verstas M. T-nas) antrašte "Geras kvėpavimas — sveikatos pagrindas". Ten išdėstyti patarimai, kaip daryti, kad plaučiai tinkamai veikėtų, paskatino mane šį tą pasakyti iš mano praeities prisiminimų apie tokius pat reiškinius, kaip tame J. Frazier straipsnyje išdėstyta. Taigi apie tokios rūšies gilesnį kvėpavimą man buvo papasakojęs vienas jaunas gydytojas ukrainietis 1915 metais Maskvoje, t. y. tuo metu, kada buvo vadinamasis pirmasis pasaulinis karas. Tais laikais mane dažnai užklupdavo slogos ir galvos skaudėjimai ir kai kas sakydavo, jog prasideda

danti vadinamoji plaučių emfizema. Kai tada buvo kartas nuo karto mobilizuojami vyrai į kariuomenę, tai ir mane buvo pašaukę į kariuomenę. Bet kai turėjau tokius negalavimus, tai į kariuomenę nepriėmė ir gavau vadinamąjį "baltąjį bilietą". O būnant vadinamuoju "baltabiliečiu" kartais susidarydavo tais laikais šiokių tokių nemalonumų, nes kai kurie žmonės į tuos "baltabiliečius" žiūrėdavo kaip į nepagydomus asmenis, kuriems teks tik trumpai gyventi.

Kai aš tada tariasi su tuo ukrainiečiu gydytoju dėl savo negalavimų pašalinimo, tai jis

(Nukelta į 6 psl.)

bolševikų okupantų barbariškiausią Mažosios Lietuvos nuo amžių lietuviškų vietovardžių sumaskolinimą, ir t. t. t.

Lietuviai ko ne atmintinai žino žydų bibliją, naują testamentą, daug kas net Eneidą, Odiseją, Kalevalą, net kinų, indų šventraščius, su jų dievybėmis, tik nieko, nieš nieko apie savo tautos epą Vytolio Raudą.

Tesau Vytolio Rauda silpnėne negu viršminėtos, bet ji mūsų, lietuvių, todėl ją turime gerbti ir žinoti geriau negu graikų, ar žydų šventraščius. Lietuva daug, labai daug ko neturi, ką kitos tautos turi, bet ge-

ras lietuvis dėl to nenusimena, jis džiaugiasi, ir didžiuojasi savo Lietuva, lygiai kaip austras, švedas ar prancūzas savo gimtinėmis. Tai yra kiekvieno asmens privalumas savo, ir sakur begyventų, ypač mažos, vo tėvų protėvių šalį gerbti, skriaudžiamos šalies tautietis, kaip kad airiai, ir žydai per šimtus ir tūkstančius metų savo protėvių žemės neatsižadėjo, o ilgėjosi, vylėsi ir progai pasitaikius atgavo, nes savo praeitį gerbė, troško savo pavergtomis šalims laisvės ir pagaliau ją atgavo. Tauta, kuri save gerbia, su tokia ir kiti skaitosi.

J. AUGUSTAITIS

ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA

154 pusl. knyga.

Kaina \$1.50

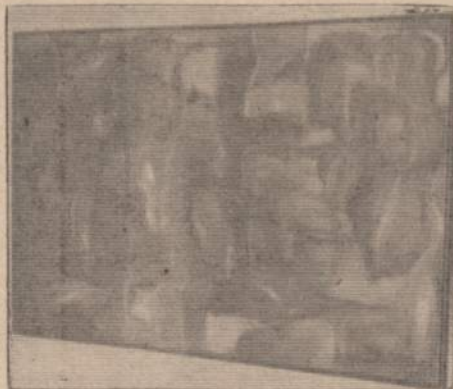
Nei vienas žmogus, noris pažinti nepriklausomos Lietuvos ir Antano Smetonos valdymo laikotarpį, negalės apsieiti be J. Augustaičio paruoštos studijos. Ši knyga būtina kiekvienam, norinčiam pažinti netolimą Lietuvos praeitį. Lietuvoje gyvenusieji ir Smetonos valdymo laikotarpį pažįstantieji žmonės tvirtina, kad J. Augustaitis teisingiausiai ir tiksliausiai aprašė ir įvertino Antano Smetonos veiklą.

J. Augustaičio knygą galima gauti "Naujienose" darbo valandomis. Kas negali užėiti į "Naujienas", tai prašomas persiųsti \$1.50 čekį arba Money Orderį, pridėdam 20 c. persiuntimui paštu, tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 SO. HALSTED STREET, CHICAGO, ILLINOIS 60608

Gavę pinigus, tuojau knygą pasiųsime.

ONA BAUZIENĖ "Kaitra" iš Pas. lietuvių jaunimo kongreso parodos

Izraelyje pastatytas paminklas žuvusiam JAV prezidentui pagerbti. Jis stovi 40 mylių atstume nuo Jeruzalės. Jis bus atidengtas liepos 4 dieną. Prie paminklo susirinks minios žmonių.

MANO ATSIMINIMAI

I. GUTAUSKAS, Anglija

(Tęsinys)

Disciplina gimnazijoje nebuvo griežta, kaip kad kitose gimnazijose. Ypačiai gerą nuothiką mokiniai turėdavo per vokiečių kalbos pamokas. Vokiečių kalbos mokytoja buvo gana patraukli moteris, amžinai juokdavosi, visuomet gerame ūpe, pusė pamokos praeidavo tušties pasikalbėjimams bei flirtui su mokiniais; dauguma mokinių buvo jau su ūseliais. Per tą pusmetį teko daugiau primaršti vokiečių kalbos, negu pamokti.

Lietuviai mokiniai tarpusavy sugyveno gerai, daugumoje, kaip tais laikais vadindavo, buvo "pirmiečiai". Buvo susidaręs būrelis tikslu susipažinti su Lietuvos istorija, literatūra. Per susirinkimus buvo diskutuojami įvairūs gyvenimo reiškiniai. Butkų Juzė skaitydavo savo eilėraščius. Aš parašydavau "Lietuvos žinioms" Telšių miesto kroniką. Mokinių dauguma skaitydavo moksleivių žurnalą "Aušrinė". 1914 m. sausio mėn. 20 d. mirė mano mama.

Neilgai gerbūviu teko džiaugtis. Frontas vis arčiau artėjo. 1915 m. balandžio 12 d. 12 valandą turgaus dieną atskridęs vokiečių "raplanas" - lėktuvas numetė ant miesto bombą, kuri nukrito arti turgaus į žydėlio kiemą. Kiek apardžiusi medinę sieną, daugiau nepadarė jokios žalos. Tai buvo pirmas krikštas. Ūkininkai skubiai smuko iš turgavietės. Gimnazistai gi, apleidę pamokas, bėgo į įvykio vietą pažiūrėti.

Po trijų dienų gimnazistus paleido vasaros atostogų. Tą pačią dieną frontas priartėjo prie Telšių. Primarmėjo pilnas miestas rusų kareivių: sudulkiję ir suvargę, nugulė visą turgavietę. Mudu su Butkum, pasigriebę kai ką iš rūbų ir baldinių, kuogreičiau smukome iš miesto: jis Papilės link, o aš Kuršėnų geležinkelio stoties kryptimi. Prie mudviejų dar prisidėjo dvi mergaitės — viena gimnazistė, kita jos giminaitė. Paėjus keletą kilometrų, Butkų Juzė atsiskyrė nuo visos kampanijos. Aš žygiavau į gim-

nazistės tėviškę, kuri buvo pakeliui į Kuršėnus. Po 7 valandų kelionės, jau pavakarop atėjome pas p. Garbuliauskus. Aš dar galvojau, kad numigęs ir pailsėjęs kitą rytą nueisiu į Kuršėnus. Pasirodo, buvo klaidinga mano galvosena. Atsikėlęs anksti sužinojau, kad jau vokiečiai per naktį mane aplenkė, — gal ir Kuršėnai užimti. Kur dingt? Pasilieku pas ūkininką laukti, kas bus toliau. Pasirodo, kad vokiečiai vijo rusus be sustojimo. Gyvenu pas gimnazistės tėvelius. Šeimininkas labai skubino sėt javus. Bijojau, kad ne-

DAR ŠIS TAS...

(Atkelta iš 5-to psl.)

man nurodė laikytis panašių kvėpavimo taisyklių, kokios yra nurodytos tame J. Frazier straipsnyje. Taigi ir tais laikais, prieš pusę šimto metų, kai kurie gydytojai buvo susirūpinę panašiais klausimais. Be to, tas mano pažįstamas ukrainietis gydytojas tada pasisakė, kad ir jis pats prieš metus turėjęs panašius negalavimus, bet sugalvojęs tam tikra kvėpavimo gimnastika pasiekti geriausių rezultatų. Bet jis dar naudojosi papildomai kita kvėpavimo gimnastikos rūšimi, kuri nėra nurodyta J. Frazier straipsnyje, būtent tokia: gryname ore reikia lėtai per nosį įtraukti orą, paskui nosį užspausti pirštais ir taip palaikyti maždaug pusę minutės; kai pirštai atpalaiduojami, tai savaime susidaro gilus įkvėpimas. Ir tokią gimnastiką užtenka padaryti per dieną du

sudėgintų arba neatimtų. Aš iškasčiau nemažą slėptuvę maistui ir grūdams paslėpti. Šiaip slinko ramios dienos, jokių kareivių nematyt.

Vieng gražią dieną su šeimininkų giminaitė nuėjome pasižiūrėti Kuršėnų. Buvo baisus vaizdas: žmonių beveik nesimatė, žydus kazokai išvarė į rytus, daug sugriautų namų, iš ko buvo galima spręsti, kad prie Kuršėnų įvyko susirėmimas. Geležinkelio stotis tuščia. Grįžęs (Nukelta į 7 psl.)

ar tris kartus. Ar tatau pagelbsti visiems žmonėms — tam ukrainiečiui gydytojui dar nebuvo aišku, nes dar nėra, anot jo, kaip reikiant iširta; tačiau daugelis žmonių, anot jo, taip darydami visiškai pasveiko, nevertodami jokių vaistų.

Kai aš pats ėmiau visa tai daryti, tai po dviejų savaitių pajutau, kad visokios slogos ir galvos skaudėjimai išnyko; todėl ir pats nusistebėjau turėdamas tokį pasisekimą.

Kadangi turėjau tokią sėkmę, tai vsada ligi šių dienų, kitaip sakant, nuo 1915 metų ligi dabar, t. y. per 51 metus, darydamas tokios rūšies kvėpavimo gimnastiką nė vieną kartą neturėjau jokio galvos skaudėjimo ir jokios didesnės slogos. O kai retkarčiais tenka pajusti prasidedančią slogą, tad pavartodamas tokią kvėpavimo gimnastiką greitai pajuntu, jog ji jau yra nugalėta. Taigi netenka vartoti jokių vaistų tokiais atvejais. Kartais kiti žmonės mane paklausia, kokius geriausia naudoti vaistus nuo slogos. Bet kai aš pasisakau apie tą kvėpavimo gimnastiką, tai man tuojau atkerta, kad tai esąs senovės raganių pasiūlymas, nes dabar, girdi, visa tam patarnauja visokių rūšių vaistai.

Žinoma, kas yra pamėgęs nuolat pirkinėti ir gausiai vartoti visokius vaistus, tai taip pat padeda daugiau pelno turėti tiems, kurie tuos vaistus gamina ir kurie juos pardavinėja.

A. Kelmutis

JEI JŪS NORITE SIŪSTI
SIUNTINIŲ — DOVANAS Į USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI
ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNEŠPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ISTAIGA

1530 Bedford Avenue, Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynei ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLECKER STREET	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREWOOD ACRES	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	HE 5-1654
JERSEY CITY, N. J.	558 HUDSON AVENUE	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE	GR 5-9744
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	TO 9-3980
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	EX 2-0306

MANO ATSIMINIMAI

(Atkelta iš 6-to psl.)

iš Kuršėnų galvojau, kad kitos išeities nėra kaip tik laukt, kol fronte paaiškės.

Praslinkus vienam mėnesiui žmonės pradėjo kalbėti, kad rusai grįžta, eina pirmyn. Vieną dieną patikrinęs žmonių gaudus, kad menamai mes jau esame niekieno zonoje, nutariau eit Kuršėnų link. Paėjęs nuo namų gal vieną ar du varstus, pamačiau prie gojėlio būrelį rusų karių. Tuojau užsidėjau ant galvos gimnazisto kepurę, jau pasidariau drąsus. Rusų karininkas, sulaukęs mane, paprašė dokumentų. Parodžiau gimnazijos pažymėjimą. Leido toliau žygiuoti. Geležinkelio stoty radau garvežį su vienu tuščiu vagonu, lyg būtų manęs laukęs; pagalvojau — tai kokia laimė. Mašinistas leido įlipti į vagoną ir tuojau išvažiavo į Panevėžį. Šiaurasis geležinkelis dar veikė normaliai. Taip laimingai pasiekiau savo tėviškę — Juškonus.

Savo namiškius radau besifrušiančius lauke. Buvo pats darbmetis, rugiai jau buvo nupiauti. Vakaruose vis girdėt patrankų griaudimas. Tėvelį kartu su kitais kaimynais parė prie Jonavos kasti geležinkelio pylimo. Jis nevažiavo, nusamdė kaimyną. Sugrįžęs pasakojo apie to laiko didelę technikos naujieną — "raplaną", kuri matė skrendantį. Neilgai trukus, jau ir visiems mums teko pamatyti lėktuvą, kuris vėžlio tempu (matuojant šių dienų aviacijos greičiu) praburzgė tėviškės padange.

Patrankų gausmas ėmė smarkiai artėti iš vakarų pusės.

Tėvų noras buvo, kad mokslus ėjęs jaunimas Rusijon evakuotas galėtų mokslą toliau tęsti.

Nutarėm su broliu pasitraukti į Rusiją. Nuvykome į Vilnių liepos mėn. pabaigoje. Jau mieste radome atvykusių daugiausia mokslėvių iš Suvalkijos ir kiek įvairių aukštųjų mokyklų studentų. Jau buvo suorganizuotas Lietuvos centro komitetas nukentėjusiems dėl karo šelpiti. Komiteto vadovybė buvo M. Yčas, kun. Olšauskas, teis. Tumėnas ir kiti. Komiteto buvo daromi žygiai išvežti į Rusiją mokslėvius. Buvo numatyta ir vieta — Voronežo miestas. Dar paskatino evakuacijos pagreitinaimą pasireiškusi mieste šiltinė. Kiek prisimenu, mirė šiltine stud. Juodišius. Buvo ir daugiau susirgimų. Su broliu persigalvojome — jis sutiko grįžti į tėviškę, nes ten jau trūko darbo jėgos: tėvas ir viengungis dėdė buvo jau seni, sesuo ir broliukas perjauni. Jis iš Vilniaus pėsčias parėjo į namus. Šeima džiaugėsi sulaukusi tvirto darbininko. Mieste jau sklido įvairių aliamuojančių žinių apie fronto artėjimą. Buvo suformuotas vienas mokslėvių ilgas ešalonas. Iš Vilniaus traukinys išvyko 1915 metų rugpiūčio 5 dieną. Į Voronežą

atvažiavome rugpiūčio 8 d. Mokslėiviai buvo patalpinti keturių aukštų bendrabuty Staro-Moskovskaja gat. ir Nikitino gat., mergaitės Staro-Moskovskaja gatvės fligelyje. Rugpiūčio 18 d. pradėjo veikti vyrų ir mergaičių gimnazijos. Mokslėiviai buvo iš įvairių Lietuvos gimnazijų, daugiausia iš Suvalkijos gimnazijų. Bendrabučiai darė nejaukių įspūdį, nes ne tam buvo statyti namai. Buvo didelių ir mažų kambarių. Į didesnius kambarius buvo sutalpinta po 10—12 žmonių. Buvo bendra valgykla. Iš pradžių buvo lyg visi patenkinti bendrabučio tvarka. Laikui bėgant atsirado nesklandumų tarpe mokinių ir bendrabučių vadovybės. Prieidavo net prie šurkščių susidūrimų. Turėjau laimės, pagyvenęs bendrabutyje apie porą savaitėlių, apsigyventi vieno bakteriologo ruso šeimoje. Tokiu būdu išvengiau bendrabučio idilijos. Buvau aštuntoj klasėj. Mokslas gimnazijoje prasidėjo 1915 m. rugpiūčio mėn. 16 d. Mokinių dauguma buvo iš Marijampolės, Vilkaviškio ir šiaurinių gimnazijų. Gimnazijos mokytojai buvo daugumoje lietuviai. Kiek atsimentu, mokytoja vo šepetys — dėstė vokiečių kalbą; K. Šakenis — dėstė kosmografiją; J. Balčikonis — žemesniose klasėse lotynų kalbą; Špokevičius — geografiją, Pržemenekis — matematiką ir fiziką; Jablonskis — lietuviams lietuvių kalbą.

Gimnazijos direktorius buvo rusas — Slaščevski — jis dėstė lotynų kalbą VIII klasėje. Istoriją ir rusų kalbą dėstė rusas (pavardės nebeatsimenu); prancūzų kalbą dėstė rusė (pavardės nebeatsimenu).

Aštuntoje klasėje iš 42 mokinių buvo 2 rusai, vienas vokietis, keli žydai ir visi kiti lietuviai. Mokiniai skirstėsi į sroves: dešinei krypčiai priklausė ateitininkai ir kairei — demokratinės srovės. Kaip dešinieji, taip ir kairieji išleisdavo neperiodinius laikraštukus. Prisimenu vieną charakteringą karikatūrą, kuri tilpo laikraštuke (pavadinimo nebeprisimenu). Atrodė taip: M. Yčas laiko karvę už ragų, atsitūpęs melžia kun. Olšauskas; po karvės uodega portfelį laiko Tumėnas.

Kaip jau anksčiau minėjau, santykiai tarp bendrabučio mokinių ir vadovybės labai paastredavo. Taip vieną kartą 1916 m. sausio 20 d. pataikiau į visų bendrabučių mokinių mitingą, kuriame dalyvavo kun. Olšauskas, Tumėnas, Vokietaitis ir Endziulaitis. Buvo diskutuojami materialiai bendrabučio reikalai ir santykiai mokinių su bendrabučio vadovybe. Mitinge dalyvavo apie 200 žmonių. Po ilgai trukusių diskusijų minia taip buvo įelektrizuota, kad jau kun. Olšauskas pagrasišo pakviesiųjų numalšinti gubernatorių. Mat, tarnaudamas rusų caro žvalgyboje, kaip vėliau paaiškėjo, turėjo praktikos malšint "kramolą".

Norisi dar prisiminti kun. Razumą, kuris visuomet gindavo bendrabučio mokinių reikalus. Buvo malonus, liberalinių

Senatorius Thomas J. Dodd ir jo žmona liudijo senato dorovės komitetui. Sen. Dodd pasakojo, kad Vokietijon jis važinėjo žmogūdysčių tirti, bet ne biznieriui Klein padėti.

pažiūrų kunigas. Teko su juo dar susitikti Petrogrado priemiesčio vasarnamy.

Baigiantis mokslo pusmečiui mūsų aštuntaj klasei buvo įvestas karinės rikiuotės apmokymas. Po 1 valandą kasdien mokė pulkininkas rusas.

Dar kitą staigmeną sulaukėme, būtent, kad nebus išleidžiamų egzaminų, o laipsniai bus išvedami iš metinių laipsnių visų dalykų.

Gegužės mėn. pabaigoje 1916 metais Yčo gimnazija Voroneže išleido pirmąją laidą. Tarp baigusiųjų buvo 2 rusai, 1 vokietis, keletas žydų, kiti visi lietuviai.

Kiek prisimenu baigė šie lietuviai: Juozas Avižienis (baigė Lietuvoje veterinarijos mokslus 1930 m., 1931 m. ar per neatsargumą — ar skerdyklos Žemelio mėsininkų įstumtas į skerdyklos šulinį — prigėrė); Jonas Kairiūkštis (baigė karo med. Akademiją Petrograde, Lietuvos Universiteto profesoriavo); Vaclovas Kairiūkštis (nepr. Lietuvos karininkas); Karosas Vladas (nepr. Lietuvoje aviacijos karininkas, po ilgos ligos mirė 1931 m.); Kavaliauskas (vos tik priimtas į aukštąją mokyklą mirė); Mačiokas; Lazauskas; Micula, Pukelevičius, Z. Rudaitis (gyd. Amerikoje); Bakšys (gyd. Amerikoje), Kmiečiauskas, Petras Čerkeliūnas, Vitalis Serbenta (likęs Rusijoje profesoriavo Maskvoje), Juozas Gutauskas (nepriklausomaj Lietuvoje veter. gydytojas).

Atėjo 1916 metų pavasaris. Pasibaigus mokslo metams Komitetas parūpino vasaros atostogas mokiniams nacionalizuoto nuo vokiečio dvaruko centrą — Jurjevką, apie 12 km. nuo Voronežo miesto. Teko ir man pabuvooti apie porą savaitėlių šioje vasarvietėje.

Abiturientų dauguma pasirinko

ko mediciną. Mažiau techniką ir humanitarinius mokslus. 1916 metų pavasarį caro valdžia pasiskelbė, kad bus imami į kariuomenę visų aukštųjų mokyklų pirmojo ir antrojo kurso studentai, išskyrus medicinos ir veterinarijos. Mat, jau antrais karo metais rusų armijoje pradėjo trūkti karininkų. Medicinos ir veterinarijos studentams įvykdyta pagreitintos laidos, nes trūko kariuomenė ir gydytojų. Kad galėtų išvengti kariuomenės, daugumas abiturientų metėsi į mediciną. Aš pasirinkau veterinariją, nors jau nuo ketvirtos klasės buvau apsisprendęs būti agronomu.

Taigi 1916 metų rudenį nuvykau į Tartu (Dorpatą). Be jokių sunkumų priėmė Veterinarijos Institutą. Tapęs studentu, įstojau į lietuvių studentų draugiją.

Tartu lietuvių studentija nebuvo vienalytė. Studentija rūšiavosi ideologijomis ir nuotaukais. Mažoji jos dalis, pati energingiausia, su gyvu visuomenės pareigos pajautimu, gal labiausiai išsilavinusi ir ryžtinga, krypo kairėn ir teikė gausių adeptų rusų besiformuojančioms organizacijoms — soc. dem. ir soc. revol.

Studentų žymi dalis vis dar tebebuvo įvykių stebėtoja, bet ir ją veikė įkaitusios jaunimo tarpe ir inteligentijoj nuotaukos. Tik labai nedidelis akademinio jaunimo skaičius stovėjo visai nuosaaliai nuo viešojo gyvenimo įvykių, sąmoningai šalinosi juose dalyvaudami ir buvo atsidedę vien studijų reikalams.

Neatsižvelgiant į pradėjusius aiškėti pasaulėžiūrinius skirtumus, lietuvių studentai gyveno Tartu glaudžia bendruomenė. Rišo bendra studentų draugija, pastovus kontaktas valgant vie-

(Tęsins 8-me psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Mes turime išdirbtą reputaciją pluo pasirinkimo A.P. rūsies stako lentų ir namams materialu.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL. VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mar — LIETUVIAI SALESMANAI

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

PASAULIO LIETUVIŲ JAUNIMO KONGRESINĖ DAILĖS PARODA

Jaunimo Centre Chicagoje, rodos, yra velionio Valaičio foto nuotraukų paroda.

praėjusį šeštadienį, birželio 25 d. buvo atidaryta ir tęsis iki liepos 10 d. Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso ir Dainų šventės proga dailės darbų paroda. Dalyvauja iš 5 kraštų 38 lietuviai dailininkai ir dailininkės su 72 darbais. Parodą organizuojant daug darbo ir rūpestio skyrė Chicago Lietuvos Dailininkų Klubas, ypač jo pirmininkas dail. V. Ramonis-Ramonaitis bei kiti. Dail. Giedrės Zumbakienės parodos katalogo viršelis originalus ir patrauklus. Taip pat dail. A. Trinkūnas daug pastangų dėjo šią parodą įrengiant.

Katalogas su dailininkų ir jų darbų nuotraukomis. Prie kiekvieno autoriaus kataloge duodamos trumpos biografinės ir mokslo žinios. Parodoje vyrauja praeinamojo, eksperimentinio laikotarpio (contemporary art) dvasia.

Parodos vertinimą plačiau duosime vėliau.

KITOS PARODOS

Visos Jaunimo Centro salės užimtos parodomis; architektūros paroda užima dvi sales. Yra įdomių moderniosios architektūros projektų, planų ir pavyzdinių modelių. Sporto skyriuje yra gausu trofejų, plakatų, kitokių su sportu susijusių pavyzdinių dalykų. Spaudos vitrina gausi neperiodine spauda — knygomis, kurių tarpe yra Petronėlės Orentaitės vėliausioji knyga apie Salomėją Nėrį ir J. Augustaičio "Antanas Smetona ir jo veikla". Apatinėje salėje, kur paprastai buvo rengiamos Čiurlionio galerijoje dailės pa-

rodos, yra velionio Valaičio foto nuotraukų paroda. Būtų gera, kad kongresan suvažiuotų iš tolimesnių vietovių, ypač iš kitų pasaulio kraštų atstovai bei svečiai pamatytų ir Čiurlionio galeriją, kuri buvo įkurta 1957 m. spalio 20 d. ir turi gausią meno darbų kolekciją, skirtą Lietuvai.

MARY CASSATT PARODA

Chicago Meno Institute vakar buvo atidaryta Mary Cassatt darbų paroda. Cassatt gimė Philadelphijoje 1845 m. Mirė Paryžiuje 1926 m. Visą savo gyvenimą praleido Paryžiuje. Ji ten nuo mokyklos laikų pamilo tą miestą ir ten pasiliko iki mirties. Ji tapydavo angeliškus vaikų veidus, jų motinas, bet niekur josios drobėse tėvų arba vyrų. Josios impresionistiniai paveikslai spalvingi, tikslūs piešinys. Ji buvo ne-tekėjusi.

Jau nebeprima josios paroda Chicago Meno Institute. Ši paroda surengta ryšium su Frederick A. Sweet (Art Instituto kuratorius) parašyta knyga apie šią garsią moterį dailininkę. Knyga vadinama: "Miss Mary Cassatt, Impressionist from Pennsylvania".

Norintieji dalyvauti valstybinėje mūgėje, kuri įvyks rugpiučio mėn. Springfielde, aplikacijas ir paveikslus turi pristatyti ligi liepos 9-10 d. \$2,325 primijų. Direktorius P. Georg, 224½ So. Fifth St., Springfield, Illinois.

REGINA JAUTOKAITĖ

"Besibaigiantis ruduo" (Monotype)

Iš Pasaulio lietuvių jaunimo kongresinės parodos Chicagoje

MANO ATSIMINIMAI

(Atkelta iš 7-to psl.)

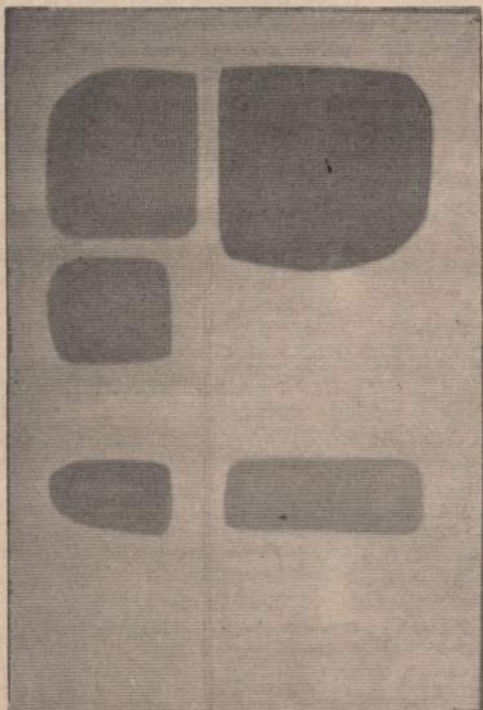
noje valgykloje ir idėjinis darbas. To bendravimo pagrinde buvo visiems savas paveldėjimas, kurį čia atsinešėme iš savo krašto. Bendra buvo ir tai, kad retas mūsų nesiejo savo asmenišką gyvenimą su savosios tautos likimu ir bent žadėjo nuo jos neatitrūkti. Neatsimenu mokslo draugų, kurie būtų buvę žymiau paveikti rusiškos aplinkos ir būtų nuo savųjų tole.

Pati draugija buvo nesrovinė. Savo nariams Draugija skyrė uždavinį patiems lavintis, ugdyti pareigos savajam kraštui supratimą, dirbti kiek pajėgiama Lietuvoje plitusiai sąjūdžiui remti: svarstyti Lietuvos gyvenimo problemas ir grįžti Lietuvon mokslą baigus. Draugijos nariai dažnai rinkdavosi, dalindavosi informacijomis, svarstydavo lietuviškoje spaudoje keliamus klausimus, ruošdavo referatus ir juos bendrai diskutuodavo.

Bemaž visi jie buvo ūkininkų vaikai. Retas jų buvo kilęs iš miestelėnų šeimos. Lietuvių ūkininkų ištekliai buvo menki. Rusų valdžioje žemės ūkis skurdė. Dėl to tėvai ūkininkai gana šykščiai aprūpindavo studentus lėšomis. Prieš pirmąjį pasaulinį karą Lietuvoje kaimo gyventojų tarpe buvo laikoma, kad garbinga ir naudinga tik kunigo profesija. Vaikui atsiskaitius eiti į kunigų seminariją, dažnai būdavo nutraukiama lėšos talimesniam mokslui. Dėl to buvo studentų, kurie studijuodami turėjo dar užsidirbti lėšas pragyvenimui. Dar labiau pasunkėjo visų studentų materialė padėtis, kai buvo nutraukti ryšiai su tėvyne Lietuva, okupavus ją 1915 m. vokiečiams.

Tartu universitete studijavo 1916—1918 metais, kiek prisimenu, šie studentai lietuviai: Vl. Kuzma — Lietuvos universiteto prof. chirurgas; Vl. Lašas — Lietuvos universiteto prof. fiziologas; Vincas Kairys — metęs mediciną, gimn. mokytojas; Vl. Krikščiūnas — Kupiškio raj. med. gydytojas, žiauriai komunistų 1940 m. nužudytas; Karolis Požėla — med. (1926 m. po 17 gruodžio perversmo buvo sušaudytas); Petrikas — gyd.; Brydžius — med.; Jurgis Pralgauskas — akių gydytojas laisvai praktikavęs siauliuose; K. Rimša — mediciną baigęs Rusijoje; M. Marma — teisininkas, išvežtas į Sibirą; L. Šernas — teisininkas, okupavus Tartu vokiečiams, dingo be žinios; K. Naujokaitis — stud. med., Nepriklausomoje Lietuvoje — tarnavo rusų atstovybėje Kaune; K. Stacinskis — Rusijoje baigęs mediciną, ten ir pasiliko; Petruškevičius — agronomas; Vyt. Juškys — gyd. Kaune; Lukoševičius — stud. med.; Kaikaris — stud. med., V. Tekorius — gyd.

Lietuviai veterinarijos studentai — 1916—1918 m. studijavę Tartu Veterinarijos Institute: senesni — K. Trumpis — Mazeikių apskr. veter. gydytojas; J. Vanagas — Tauragės apskr. vet. gyd., dar jaunas būdamas mirė džiova; J. Poškus — Šilutės raj. "Maisto" vet. gyd. 1916 metais įstojo; J. Motiejūnas, J. Žemaitis, P. Variakolis — agr., bet veterinarijos nebaigęs, Biržuose alaus bravoro savininkas; K. Jagučanskas — nebaigęs; A. Grigalis — nebaigęs; P. Rutkauskas — ištremtas į Sibirą; J. Gutauskas — Anykščių raj., Tauragės apskr. veter. gydytojas. Veterinarijos studentai, išskiriant šių eilučių autorių, Draugijai nepriklausė.

ELENA ZDANAVICIUTE "Apelsinų medis" (AI.)

Iš Pas. lietuvių jaunimo kongresinės parodos